

MENEJMENTDA MUVOFIQLASHTIRISH FUNKSIYASINING MAZMUNI, TAMOYILLARI VA MEXANIZMLARI

Ibroximjonova Ruxshona Baxromjon qizi

Andijon davlat universiteti Menejment yo'nalishi 2-kurs talabasi

<https://doi.org/10.5281/zenodo.21640768>

Annotatsiya: Ushbu tesizda menejmentning muhim funksiyalaridan biri bo'lgan muvofiqlashtirish funksiyasining mazmuni, tamoyillari va mexanizmlari ilmiy-nazariy jihatdan tahlil qilingan. Muvofiqlashtirishning tashkilot faoliyati samaradorligini oshirishdagi o'rni, boshqaruv subyektlari o'rtasidagi o'zaro hamkorlikni ta'minlashdagi ahamiyati hamda boshqaruv jarayonlarining uzviyligini ta'minlovchi asosiy tamoyillar yoritilgan.

Kalit so'zlar: menejment, muvofiqlashtirish funksiyasi, boshqaruv, boshqaruv tamoyillari, muvofiqlashtirish mexanizmlari, tashkilot.

Menejment - bu tashkilotlarning maqsadlariga erishish uchun resurslarni boshqarish jarayoni bo'lib, u tashkilotning samarali va muvaffaqiyatli ishlashini ta'minlaydi. Menejmentning tamoyillari esa bu jarayonda boshqaruvchilarga yo'lyo'riq ko'rsatadi va tizimli ishlashni ta'minlaydi. Menejmentning tamoyillari tashkilotlarda qarorlar qabul qilish, resurslarni taqsimlash, ishchi kuchini boshqarish va umumiy maqsadlarni amalga oshirishda muhim rol o'ynaydi.

1. Menejment tushunchasi va uning roli Menejment - bu tashkilotning ichki va tashqi muhitiga moslashtirilgan strategiyalarni ishlab chiqish, qarorlar qabul qilish va resurslarni boshqarish jarayonidir.

Menejmentning asosiy vazifalari:

- Tashkilotning umumiy maqsadlarini belgilash.
 - Resurslarni samarali boshqarish va taqsimlash.
 - Tashkilotdagi ishchi kuchini boshqarish va motivatsiya qilish.
 - Samarali qarorlar qabul qilish va amalga oshirish.
2. Menejmentning tamoyillari Menejment tamoyillari tashkilotning muvaffaqiyatli ishlashini ta'minlash uchun zaruriy qoida va prinsiplardir.

Ulardan ba'zilar quyidagilardir:

2. Rejalashtirish tamoyili Rejalashtirish, har qanday boshqaruv faoliyatining asosidir. Menejerlar o'z maqsadlarini aniq belgilab, kerakli strategiyalarni ishlab chiqadilar.

Rejalashtirishning asosiy tamoyillari:

- Maqsadlarni aniq belgilash.
- Zamanaviy va uzoq muddatli rejalashtirish.
- Kutilgan natijalarni baholash va tahlil qilish.

Asosiy tamoyillarga quyidagilar kiradi:

1. Boshqaruvda yakkaboshchilik va kollegiyalik tamoyili. Yakkaboshchilik tamoyili bevosita ishlab chiqarishda ishlab chiqarish personalini a'zolarining yagona rahbar buyruqlariga qat'iy bo'ysunishini talab qiladi. Yuqori darajadagi rahbar quyi bo'g'in rahbari vakolatiga kiruvchi masalalarni hal etmasligi lozim. Bu tamoyilni amalga oshirishning asosiy sharti har bir ijrochining huquq, burch, majburiyatlarini qat'iy belgilab qo'yishdir. Yagona boshchilik kollegiallik, qabul qilinadigan qarorlar oshkaraligi bilan qo'shib olib borilishi kerak. Kollegiallik intizom, rahbar, yagona shaxs irodasigaso'zsiz bo'ysunish bilan birga amalga oshishi kerak. Demokratiya,

oshkoralik har bir kishiga o'z fuqarolik qarashlarini namoyon qilish, boshqaruv qarorlarini ishlab chiqish va qabul qilishda faol qatnashish uchun imkon yaratadi.

2. Ilmiylik tamoyili. Boshqaruv tamoyillari orasida valyutarizmni inkor qiluvchi har bir rahbar iqtisodiy qonunlar, jamiyat rivojlanishining ob'yektiv yo'nalishlari, bu sohada milliy va chet el tajribasini qo'llashini taqozo qiluvchi o'rin egallaydi.

3. Rejalilik tamoyili. Bozor iqtisodiyoti sharoitida ishlab chiqarishni rejali boshqarish - biznes va strategik rejasini tuzish - iqtisodiy siyosatlarni amalga oshirishning muhim shartidir. Bu tamoyil ishlab chiqarish rivojlanishining uzoq muddatga mo'ljallangan yo'nalishlari, sur'atlari va nisbatlarini, sur'atlari va nisbatlarini belgilashni ifodalaydi. Ishlab chiqarishni rejalashtirish boshqarishning asosiy vazifalaridan biridir. U iqtisodiy qonun, ishlab chiqarishning xozirgi xolatini ilmiy taxlil etish, ehtiyotlarni istiqbolini aniqlash texnikaviy va tashkiliy qarorlarni zabul qilish asosida amlaga oshiriladi. Bozor iqtisodiyoti sharoitida strategik rejalashtirish - u yoki bu tarmoq rivojlanishining maqbul nisbatlarini, eng muhimi resurslardan samarali foydalanish yo'llarini belgilovchi iqtisodiy rivojlanish parametrlarini aniqlash muhim ahamiyatga ega bo'ladi.

4. Boshqaruv shakl va usullarini takomillashtirib borish tamoyili. Bozor iqtisodiyoti sharoitida boshqaruvning uch shakli mavjud: xususiy, jamoa, davlat boshqaruvi.

Boshqaruvning xususiy shaklida mulkdor yakka o'zi qaror qabul qiladi va butun ish uchun javobgar bo'ladi. Boshqaruv xususiy shaklining ijobiy tomoni mulk egasi ishlar borishini o'zi to'liq nazorat qilish imkoniyatiga egaligi kamchiligini esasarsoyaning uncha katta bo'lmasligi va bir kishi boshqaruvning turli vazifalarini bajarishiga majburlidir. Mulkdor boshqaruvning barcha vazifalarini amalga oshirishi: rejalashtirish, tashkil etish, rag'batlantirish, yo'qatosh zarar va boshqalarga shaxsan bo'lishdadir. Kuchli raqobat sharoitida mulkdor sinmasligi uchun doimo o'z bilimlarini ko'paytirib, boshqaruv usullarini takomillashtirib, ya'ni ishchilarga ta'sir etish yo'llarini bozorda mavjud xolatga mos ravishda o'zgartirib borishi kerak.

Menejment jamiyat qonunlari tizimiga asoslanadi. Nazariy jixatdan tushunmay va asoslanmagan holda birorta yirik amaliy masala hal etilishi mumkin emas. Nazariya yangilanishning muhim usulidir. Fan esa voqyelik xaqida ob'yektiv bilimlarni o'rganish va tartibga solishga qaratilgandir. Bilimlarni tartibga solinishi qonunlarda ifodalanadi. Qonun - falsafiy kategoriya bo'lib, borliq voqyealarning barqaror, takrorlanuvchan aloqasi va munosabatini, xodisalar yuz berishining aniq tartibda bo'lishiga olib keluvchi tomonlarini aks ettiradi. Qonunlarni bilish rivojlanishning ob'yektiv yo'nalishlarini aniqlash, amaliy vazifalarni hal etish imkonini beradi. Shu sababli iqtisodiyotni boshqarish qonunlarni bilash, ularni amalda ustalik bilan qo'llay olishga asoslanishi kerak. Umumiy falsafiy qonunlar materiya, harakat, makon, zamon, miqdor, sifat, sabab, oqibat, shakl, mazmun kabi kategoriyalar vositasida ifodalanadi. Iqtisodiy nazariya qonunlari iqtisodiy kategoriyalar vositasida (mulk, ishlab chiqarish, talab, taklif, taqsimt, ayirboshlash, qiymat, narx, foyda, tovar, pul, muvozanatlanish) foydalanadi. Iqtisodiyotni boshqarishda qonunlardan qanchalik to'liq va izchil foydalanilsa, mehnat sarfi shunchalik samarali bo'ladi. Va, aksincha, boshqarish jarayonida iqtisodiy qonunlarni hisobga olmaslik jamiyat uchun kutilmagan, salbiy oqibatlarga olib keladi. Shu sababli boshqaruv qonunlarini o'rganishda faqat amal qilishni emas, balki boshqaruv jarayonida ongli ravishda qo'llanilishni ham ko'zda tutish lozim. Boshqaruv qonunlaridan ongli ravishda foydalanishning ko'p jixatdan ularni o'rganish bilan bog'liq. Qonunlar qanchalik chuqur o'rganilsa, ulardan amalda to'g'ri foydalanish imkoniyatlari ortadi. Lekin boshqaruv qonunlarini bilish ularni aniq amaliyotda muvaffaqiyatli qo'llash uchun kafolat bo'lolmaydi. Qonunlarni bilishda nazariya amaliyotdan ajralib qolishi foydasizdir. Demak,

qonunlardan foydalanish ularni bilish, tushunish, amalda o'z vaqtida va to'g'ri qo'llay olishga bog'liq ekan. Bu boshqaruv samaradorligini oshirishda hal qiluvchi omildir.

Adabiyotlar, References, Литературы:

1. Xaydarov B. IMPACT OF INTELLECTUAL PROPERTY PROTECTION ON THE DIGITAL ECONOMY // Journal of Academic Research and Trends in Educational Sciences. – 2022. – T. 1. – №. 11. – C. 163-174.
2. Saitov S. A., G'aybullayev S. U., Davlatboyeva S. O., SMALL BUSINESS AND PRIVATE ENTREPRENEURSHIP IS A PLACE TO PROVIDE EMPLOYMENT // Journal of Academic Research and Trends in Educational Sciences (JARTES). -VOLUME 1, ISSUE 12/ ISSN2181-2675, 2022-yil. DOI: 10.5281/zenodo.7429509
3. Petrovna S. M., Nizametdinov A., Mansurov S. FINANCIAL CRISES AND THEIR IMPACTS ON THE ECONOMY // SPAST Abstracts. – 2023. – T. 2. – №. 02.